

עיונים לשבת פרשת האזינו עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

שם ה' אקרא

הרב שאולי גרינפלד

המשנה ביומא¹, בסקירתה את סדר עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים, מתארת:

"בא לו אצל פרו, ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח... וסומך שתי ידיו עליו ומתוודה. וכך היה אומר: אנא ה' חטאתי עוויתי פשעתי חטאתי לפניך, אני וביתי... והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

הרי שבמסכת יומא הקריאה בשם ה' התפרשה כהזכרת השם המפורש בבית המקדש, ואילו במסכת ברכות הקריאה בשם ה' התפרשה כלימוד תורה.

מה המקור לכך שעל הזכרת השם במקדש, צריך להגיב באמירת: 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'? אומרת הגמרא ביומא²:

היכן ראו חז"ל רמז בפסוק ללימוד תורה? אלא שכאן יש לתמוה: בפסוק כתוב קריאה בשם ה', היכן ראו חז"ל רמז בפסוק ללימוד תורה?

תירץ על כך מרן ראש הישיבה והרב הראשי לישראל לשעבר, הרב אברהם אלקנה שפירא זצ"ל⁷, ששם ה' זה תורה. והביא שכך מצאנו גם בתחילת מסכת ברכות⁸:

"תניא רבי אומר: 'כי שם ה' אקרא הבו גְדֹל לא-להינו'³. אמר להם משה לישראל: בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא, אתם הבו גודל".

והסביר רש"י על החומש, שהמילה 'כי' מתפרשת כאן מלשון 'כאשר'. כאשר אקרא בשם ה', אתם תתנו כבוד לה', כלומר: תאמרו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

"ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו - שנאמר: 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך'⁹".

וכן הביא הרמב"ם להלכה⁴:

"כל הכהנים והעם העומדים בעזרה כשהם שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה, היו כורעים ומשתחיים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שנאמר 'כי שם ה' אקרא הבו גְדֹל לא-להינו'".

הגמרא בברכות⁵ מביאה מקור מהתורה לברכת התורה: "אמר רב יהודה אמר רב... מניין לברכת

הגמרא זו מעוררת את אותה תמיהה: בפסוק נאמר 'אשר אזכיר את שמי, היכן ראו חז"ל שיש כאן רמז

6	כלומר: שיש חובה לברך בתורה לפני תחילת הלימוד.
7	מורשה שיחות למועדים עמ' ק"ב - ק"ג.
8	א.
9	שמות כ, כ"א.

1	ג, ח.
2	ל"ז.
3	דברים ל"ב, ג.
4	עבודת יום הכיפורים ב, ז.
5	כ"א.

ללימוד תורה?

מנעת מאיתנו היכולת להרבות בתורה ולזכות בעולם הבא.

אלא שמוכח ששם ה' זו תורה.

והמשיך הרמב"ם וכתב¹³:

"ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא, לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת".

הקדוש ברוך הוא מתגלה אלינו דרך התורה, וכאשר אנו עוסקים בתורה ומקיימים את דבריה, אנו נותנים לקדוש ברוך הוא את השבח שאותו הוא רוצה. זהו היישום בפועל של מה של אמירת 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' שאומרים בבית המקדש.

וכך כתב הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁰:

הטובה הגדולה שתהיה בימות המשיח, היא שיהיה לנו את השקט והשלווה והרווחה, כדי שנוכל לעסוק בתורה, ולזכות בעולם הבא.

"הקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה זו, עץ חיים היא, וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא, ולפי גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה, והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש ורובי כסף וזהב, כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא, וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העולם הזה 'וצדקה תהיה לנו וגו'¹¹. וכן הודיענו בתורה שאם נעזוב התורה מדעת ונעסוק בהבלי הזמן כעניין שנאמר 'וישמך ישורון ויבעט'¹², שדיין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות העולם הזה שהן חזקו ידיהם לבעוט, ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותן מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעים".

וכך כתב הרמב"ם גם בסוף הלכות מלכים¹⁴:

"לא נתאוו הנביאים והחכמים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בגויים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח. **אלא כדי שיהיו פנויים בתורה ובחכמתה**, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, **כדי שיזכו לחיי העולם הבא**, כמו שביארנו בהלכות תשובה. ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויים כעפר. ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד. ולפיכך יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים העמוקים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר: 'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

התורה היא גילוי שם ה' בעולם. קיום התורה הוא קיום רצון ה', ולכן התורה היא זו שעל ידה אנו זוכים לחיי העולם הבא. כשאנו זכאים, והקדוש ברוך הוא רוצה שנזכה לחיי העולם הבא, הרי שהקדוש ברוך הוא מסיר מאיתנו את מניעות העולם הזה, ונותן לנו בריאות שובע ושלוש, בכדי שנוכל להשקיע את זמננו בתורה ובמצוות. אך אם חס ושלוש אנו מתרשלים מעסק התורה וקיומה, הקדוש ברוך הוא מאלץ אותנו לעסוק בהבלי העולם הזה, וכך

בדברי הרמב"ם הנ"ל בהלכות מלכים, עולה אותה שאלה שהבאנו לעיל על הגמרא בברכות. הרמב"ם פתח בכך שהמטרה של הנביאים והחכמים היא 'שיהיו פנויים בתורה ובחכמה', וסיים בפסוק 'מלאה הארץ דעה את ה''. והרי הנביאים והחכמים עוסקים בלימוד תורה ולא בלימוד 'דעה את ה'?"

יש להשיב את אותה תשובה: שם ה' זה תורה. לדעת תורה זהו 'דעה את ה'".

13 הלכה ב.
14 י"ב, ד - ה.

10 ט, א.
11 דברים ו, כ"ה.
12 דברים ל"ב, ט"ו.